

Łukasz Sułkowski

Spółeczna Akademia Nauk, Łódź

Interdyscyplinarność logistyki

Interdisciplinarity of logistics

Abstract: This article presents logistics as scientific specialization set between different disciplines and scientific areas. Logistics should be treated as interdisciplinary field of science derived from the roots of technical, economic and military sciences. The text describes development phases of logistics and importance of logistics in today's economy. The material illustrates and emphasizes role of logistics in modern management. Subsequent chapters discuss the place of logistics to other sciences and suggest how logistics should use the potential and achievements of other sciences. Against this background author suggests broader reflection and discussion about the identity of logistics in academic with particular emphasis on the interdisciplinary nature of logistics.

1. Wstęp

Logistyka jest specjalizacją naukową, która lokuje się w różnych dziedzinach, a nawet obszarach współczesnej nauki. Jest ona interdyscyplinarną nauką, która lokuje się w głównym nurcie nauk technicznych, ekonomicznych oraz wojskowych. Czerpie zaś inspirację z wielu dziedzin i dyscyplin naukowych takich jak chociażby: matematyka, ekonometria, towaroznawstwo, materiałoznawstwo, technologie informacyjne, transport i komunikacja oraz wielu innych. Ta wielość jest z jednej strony silną stroną tej nauki, która pozwala na znajdowanie twórczych rozwią-

zań badawczych, z drugiej jednak strony rodzi ona istotne problemy natury poznawczej i pragmatycznej.

Celem niniejszego artykułu jest analiza zagadnienia interdyscyplinarności logistyki, wraz ze wszystkimi jej problemami poznawczymi i metodologicznymi. Artykuł zamykają propozycje ograniczania negatywnych skutków interdyscyplinarności logistyki.

2. Fazy rozwoju i znaczenie logistyki we współczesnej gospodarce

Kolebką logistyki cywilnej są Stany Zjednoczone. Na początku lat 50. XX wieku w czasie recesji gospodarczej poczyniono pierwsze nieśmiałe próby analiz stanowiących początek systemów logistycznych. Kolejna recesja zapoczątkowana w 1958 roku i będące jej efektem kurczenie się zysków, stworzyły obiektywne warunki, w których ludzie biznesu zaczęli poszukiwać bardziej skutecznych systemów kontroli kosztów. Wiele przedsiębiorstw zdało sobie wówczas sprawę, że sfera przepływów rzeczowych przedsiębiorstwa jest właśnie tą dziedziną, w której kosztów jak dotąd nie zbadano ani nie skoordynowano. Zaczęły się wówczas uwidaczniać również i inne trendy determinujące potrzebę analizy tej sfery [Rutkowski 1993, s. 30].

W latach 50. XX wieku główny nacisk kładziono na produkcję, logistykę natomiast ograniczano do fizycznej dystrybucji. Dopiero w roku 1961 w USA pojawił się pierwszy podręcznik poświęcony logistyce dystrybucji, zaś Peter Drucker zwrócił uwagę na braki w wiedzy na jej temat, mówiąc: „Dzisiaj wiemy o problemach dystrybucji niewiele więcej niż Napoleon wiedział o wnętrzu Afryki. Wiemy, że istnieje i wiemy, że jest wielka... i to wszystko” [Skowronek, Sarjusz-Wolski 2008, s. 16]. Wypowiedź znanego inicjatora wielu technik zarządzania zapoczątkowała badania nad szerszym zakresem pojęcia logistyka. Jednak jej prawdziwy rozkwit w zastosowaniach komercyjnych nastąpił dopiero w latach 70. XX wieku. Sytuacja związana z kryzysem naftowym wymusiła natychmiastowe zastosowanie na skalę ogólnokrajową innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie transportu. Nie powstrzymało to jednak recesji,

doprowadzając wiele przedsiębiorstw do bankructwa. Jednocześnie ta sytuacja uświadomiła firmom pozostałym na rynku konieczność doskonalenia procesów logistycznych [Dobrzyński 1999, s. 11–13]. Wzrosło zainteresowanie optymalizacją procesów zarządzania, zintegrowanym łańcuchem i siecią dostaw, szczególną uwagę zwrócono na stosunki zewnętrzne przedsiębiorstw z dostawcami, dystrybutorami i klientami [Skowronek, Sarjusz-Wolski 2008, s. 25]. Logistyka objęła kompleksowe zarządzanie wszystkimi dziedzinami, które są związane z procesami produkcji, składowania i przemieszczania produktów przechodzących z rynku zaopatrzenia do rynku konsumenta [Gołębska 2004, s. 19].

Lata 80. i 90. XX wieku przyniosły gwałtowny rozwój telekomunikacji i informatyki, sprawne połączenia międzykontynentalne, rozwijający się system bankowy oraz możliwość elektronicznej wymiany dokumentów. Wszystkie te czynniki wpłynęły na zmianę podejścia do logistyki. Stała się ona podstawą zarządzania dobrze funkcjonującego przedsiębiorstwa, instrumentem planowania i działania strategicznego na rynku [Dobrzyński 1999, s. 11–13]. W latach 80. XX wieku rozwinięto koncepcję zintegrowanej logistyki w skali przedsiębiorstwa, a później ponad przedsiębiorstwami w postaci łańcuchów logistycznych. Czas kreowania koncepcji zarządzania łańcuchami dostaw przypada na lata 90. XX wieku. Rozwijał się wtedy energicznie rynek usług logistycznych, sama logistyka była postrzegana, jako ważny czynnik konkurencji, a technika informacji i komunikowania stała się istotnym czynnikiem jej rozwoju [Kispierska-Moroń, Krzyżaniak 2009, s. 17].

W drugiej połowie lat 90. XX wieku zaczął się rozwój zarządzania globalnymi łańcuchami dostaw, których ważnym ogniwem stał się klient. Rozwinęła się świadomość ekologiczna logistyki. Podsumowując etapy ewolucji tej dziedziny, należy zauważyć coraz większy wzrost wiedzy z nią związanej oraz szybkie tempo jej rozwoju.

Tabela 1. Podstawowe fazy i kierunki rozwoju logistyki

Fazy rozwoju logistyki	Rok (lata)	Kierunki rozwoju logistyki
1	2	3
Faza startu i budzenia się logistyki – połowa lat 50. w USA	II połowa lat 50.	<ul style="list-style-type: none"> Logistyka (dystrybucja fizyczna), jako funkcja pomocnicza i podrzędna wobec produkcji Identyfikacja cząstkowych i rozproszonych w przedsiębiorstwie operacyjnych czynności dystrybucji fizycznej
Faza definiowania i konceptualizacji teorii logistyki oraz pierwsze próby jej zastosowania w praktyce – lata 60. w USA i początek lat 70. w Europie Zachodniej	1960/ 1961	<ul style="list-style-type: none"> Pierwsza monografia w USA poświęcona logistyce (E. Smykay, D. Bowersox, F. Mossman)
	1964	<ul style="list-style-type: none"> Zdefiniowanie i zastosowanie w USA koncepcji <i>Business Logistics</i> obejmującej szerokie spektrum logistyki przedsiębiorstwa (J. Heskett, D. Bowersox)
	1970	<ul style="list-style-type: none"> Pierwsze monografie w RFN i Anglii z zakresu logistyki przedsiębiorstwa (L. Poth, W. Kirsch, R. Wentworth)
	1972 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Zdefiniowanie założeń i struktury logistyki marketingowej oraz próby jej systemowej identyfikacji (RFN: H. Pfohl, P. Traumann, Szwajcaria: J. Krulis-Randa)
Faza zmian priorytetów kreowania podstawowych wymiarów zintegrowanej logistyki (rozszerzenie roli logistyki) – II połowa lat 70. i I połowa lat 80.	1977 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Logistyka jako systemowa determinanta sprawności i efektywności (J. Krulis-Randa, G. Ihde)
	1978 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Logistyka jako koncepcja i metoda zarządzania (D. Bowersox, M. Maus, Council of Logistics Management) Logistyka jako instrument planowania i działania strategicznego na rynku (R. Shapiro, J. Heskett, W. Drechsler) Logistyka jako funkcja organizacji przedsiębiorstwa (W. Kirsch, H. Pfohl)
	1984 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Koncepcja zintegrowanej logistyki w skali przedsiębiorstw oraz całego łańcucha dostaw i rynku: łańcuchy logistyczne, integracja systemów logistycznych (H. Pfohl, M. Kleer)

Tabela 1 (cd.)

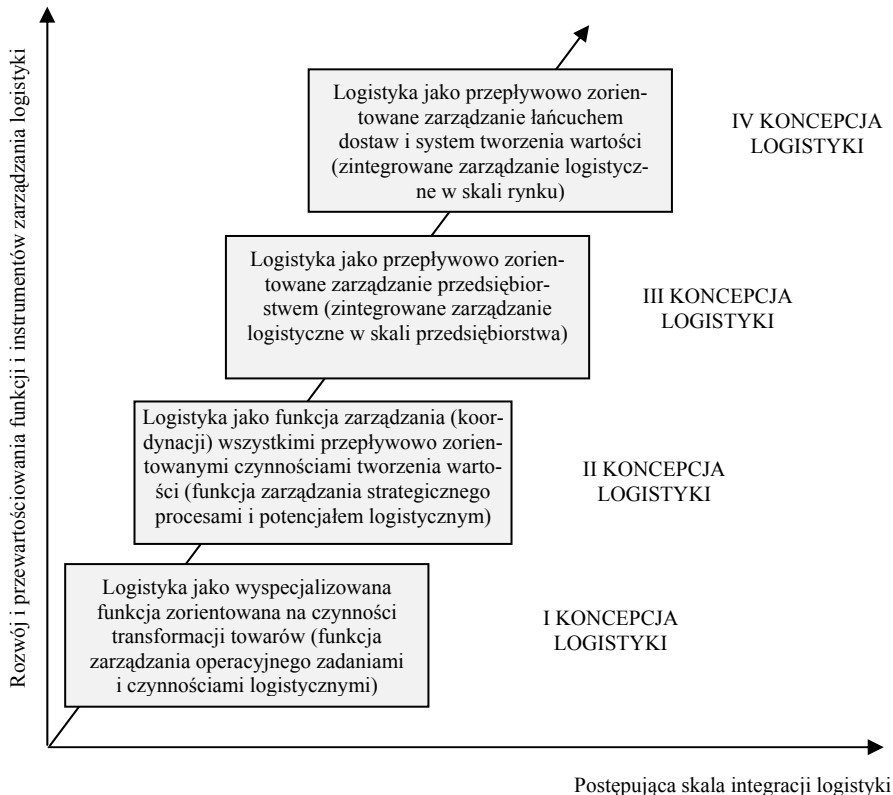
1	2	3
Faza dynamicznego rozwoju logistyki jako zintegrowanej koncepcji zarządzania przedsiębiorstwem i układu powiązań rynkowych (powszechne wykorzystywanie walorów logistyki w praktyce) – koniec lat 80. i lata 90.	1987 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Logistyka jako potencjał wzrostu wydajności i korzyści ekonomiczno-rynkowych w aspekcie strategicznym (F. Gerstenberg, M. Duerler, W. Delfmann, H. Klöpper)
	1989 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Logistyka jako orientacja i komponent zintegrowanego zarządzania przedsiębiorstwem (P. Fey, J. Weber, M. Duerler, H. Klöpper, W. Darr)
	1990 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój zintegrowanych strategii logistycznych – strategię poziomych i pionowych powiązań logistycznych (H. Baumgarten)
	1993 i następne	<ul style="list-style-type: none"> Internacjonalizacja (globalizacja) struktur i działań logistycznych: Eurologistyka; kooperacja z partnerami rynku w łańcuchu logistycznym (wzrost możliwości i zdolności czerpania korzyści rynkowych – efektów synergicznych); integracja poprzez systemy informatyczne (B. Tietz, O. Hirschach, M. Duerler, D. Bowersox)

Źródło: Blaik, 2010, s. 25–26.

Znaczny rozwój logistyki zauważono także wśród państw, które w latach 90. XX wieku przeszły od gospodarki centralnie sterowanej do wolnorynkowej, kiedy to powstało mnóstwo prywatnych przedsiębiorstw chcących zdobyć jak najlepszą pozycję na rynku. I tak w Polsce termin logistyka w obszar gospodarczy został wprowadzony właśnie po roku 1990, gdy zaszły istotne zmiany polityczne oraz społeczno-gospodarcze. Gospodarka rynkowa (zmiana rynku producenta na rynek nabywcy-konsumenta), powstanie konkurencji na rynku wśród producentów, konieczność integracji (kooperacji), szukanie sposobów na obniżenie kosztów produkcji i usług – to wszystko spowodowało duży popyt na specjalistów z dziedziny logistyki. Jeśli spojrzeć na logistykę, jako na koncepcję nauki o czynnościach transferu, to fundamentalnym obszarem realizacji są funkcjonalnie wyspecjalizowane czynności transformacji towarów wraz z określonymi korzyściami odnoszące się do przepływu zasobów, co przy jednorodności współdziałania na szerszą skalę pozwala osiągnąć ekonomię skali. W tym ujęciu logistyka postrzegana jest, jako

podsystem funkcjonalny przedsiębiorstwa, którego zadaniem jest zapewnienie dyspozycyjności zasobów (surowców, półproduktów oraz wyrobów gotowych) zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez klientów. Druga z koncepcji traktująca logistykę, jako naukę o koordynacji oraz integracji funkcji w kontekście zarządzania jest wyrazem orientacji systemowej, integracji, kompleksowości i koordynacji procesów przepływów zasobów, gdzie najistotniejszą kwestią jest optymalizacja wzdłuż całej sieci tworzenia wartości i ograniczenie suboptymalizacji poszczególnych czynności. W tym ujęciu logistyka odnosi się do niwelowania wszelkich nieracjonalnych działań w miejscach stykania się funkcjonalnych obszarów wewnątrz organizacji o potencjalnie sprzecznych interesach oraz synchronizowania tych wspólnych pól, które pozwolą na osiągnięcie korzyści. Kolejna, trzecia koncepcja traktuje logistykę, jako naukę o zarządzaniu, czy też raczej metazarządzaniu determinującym wszelkie procesy związane z przepływami zasobów w przedsiębiorstwach. Na tym poziomie został postawiony znak równości pomiędzy logistyką i zarządzaniem logistycznym. W tej fazie rozwoju definicje logistyki odnoszą się do nowej jakości zarządzania opartego na logistycznym traktowaniu procesu tworzenia wartości jako immanentnego organicznie komponentu systemu zarządzania. Logistyczne podejście jest uwzględniane na każdym etapie rozwiązywania problemów, z którymi styka się przedsiębiorstwo i na wszystkich poziomach zarządzania. I wreszcie czwarta koncepcja odnosząca logistykę do zintegrowanego zarządzania w skali rynku (łańcuchy dostaw) skazuje na międzyorganizacyjne zarządzanie zorientowane na procesy przepływów zasobów (dóbr i informacji) wzdłuż kolejnych faz tworzenia wartości dodanej w zgodzie z zapotrzebowaniem rynku. Łańcuchy dostaw oznaczają integrację zaangażowanych i powiązanych ze sobą podmiotów: dostawców, producentów, centrów dystrybucji oraz detalistów.

Rysunek 1. Rozwój logistyki w kierunku koncepcji zarządzania

Źródło: Blaik, 2010, s. 36.

Z jednej strony różnorodność definicji oraz interpretacji logistyki, a z drugiej zaś widoczny sekwencyjny postęp w kierunku doprecyzowania znaczenia terminu, wynikają po części ze zmian w otoczeniu, jak i ogólnego rozwoju zarządzania zarówno w teorii, jak i praktyce. Widoczne zmiany w definicjach wskazują na odejście od ujęcia czynnościowego na rzecz procesów z wyeksponowaniem aspektów zarządczych w kontekście zarówno procesowym, jak i systemowym. Takie przesunięcie pozwala uchwycić pierwiastek logistykotwórczy w kontekście zarządczego podejścia do racjonalizacji przepływów i może doprecyzowywać istotę logistyki. To doprecyzowanie jest możliwe poprzez określenie przedmiotu, celów oraz instrumentarium, co umożliwia uchwycenie istoty logistyki i jej uporządkowanie.

Tabela 2. Wybrane interpretacje istoty zarządczego wymiaru logistyki

Autorzy (rok)	Współczesna faza rozwoju – istota zarządczego wymiaru logistyki
P. Klaus (1993, 2002)	Logistyka, jako sposób podejścia, który interpretuje zjawiska i związki gospodarcze jako systemy przepływów (przepływy obiektów przez łańcuchy i sieci czynności oraz procesy), dla optymalizacji relacji między oszczędnością kosztów i wzrostem wartości, jak również poprawy zdolności ich dostosowania do zmieniających się potrzeb otoczenia.
D. Dogan (1994)	Logistyka, jako koncepcja zarządzania przedsiębiorstwem, tj. całościowy sposób myślenia i działania w przedsiębiorstwie, którego intencją jest sprawne kształtowanie wszystkich procesów związanych z tworzeniem świadczeń logistycznych.
J. Weber i S. Kummar (1994, 1998, 1999)	Logistyka, jako specyficzna nauka zarządzania lub metazarządzania dotycząca wdrożenia orientacji i zasady przepływowej w praktyce (w strukturę i proces realizacji zarządzania w przedsiębiorstwie).
W. Delfmann (1999)	Logistyka, jako specyficzny rodzaj i sposób koncipowania i realizacji zarządzania logistycznego, z uwzględnieniem wszystkich sfer funkcjonalnych i poziomów zarządzania w przedsiębiorstwie.
I. Göpfert (2001, 2002)	Logistyka, jako funkcja zarządzania obejmująca kształtowanie przepływów i struktur z nimi związanych w ramach przedsiębiorstwa i wykraczających poza przedsiębiorstwo.
J. Weber (2002)	Logistyka, jako przenikająca i wykraczająca poza przedsiębiorstwo orientacja przepływowa i kształtowanie struktur w przedsiębiorstwie i między przedsiębiorstwami.
B. Mikus (2003)	Logistyka, jako koncepcja określona i urzeczywistniona przez logistyczne podejście w przedsiębiorstwie pozwalające kształtować i koordynować subsystemy zarządzania przedsiębiorstwem ze względu na orientację przepływową w systemie realizacji oraz na planowanie, sterowanie i kontrolę świadczeń w systemie realizacji.
G. Prockl (2007)	Logistyka, jako zarządzanie systemami przepływów, charakteryzujące się perspektywą systemową, zasadą i orientacją interdyscyplinarną i konwergencją wobec różnych sfer w przedsiębiorstwie oraz wyeksponowaniem zasad i zadań konfiguracji, koordynacji i bieżącego dostosowania systemów przepływów.

Źródło: Blaik 2010, s. 30.

Podejście takie ma istotne znaczenie dla doskonalenia zarządzania systemami i procesami w sferze przepływów towarów i zarządzania całym przedsiębiorstwem. Jednocześnie urealnia i pogłębia rachunek kosztów logistyki i skutecznego zarządzania przedsiębiorstwem, dzięki możliwości przejrzystej i bardziej adekwatnej identyfikacji i kwantyfikacji struktury kosztów oraz przyporządkowaniu im odpowiednich nośników i determinant. Pozwala to na podjęcie i urzeczywistnienie kompleksowych działań racjonalizacji w obszarze kosztów logistycznych i całkowitych kosztów w przedsiębiorstwie, a co najważniejsze – wdrożenie orientacji efektywnościowej oraz zasady zarządzania poziomem i strukturą kosztów, eksponowanej w samych definicjach logistyki [Blaik 2010, s. 32].

Zaostrzająca się konkurencja na rynku, zmiany zachowania się konsumentów oraz szeroki dostęp do nowych technologii i informacji sprawiły, że logistyka została zauważona i jest traktowana, jako koncepcja zarządzania logistycznego. Integruje ono fazę dystrybucji z fazami zaopatrzenia i produkcji. Należy zwrócić uwagę, że zarządzanie logistyczne ukazuje koncentrację na horyzontalnym, a nie wertykalnym traktowaniu procesów zarządzania w przedsiębiorstwie [Skowronek, Sarjusz-Wolski, 2008, s. 130].

Zgodnie z logiką formalną analizy o porządkującym ujęciu logistycznym możemy mówić „zawsze i tylko wtedy”, kiedy pojawia się kwestia zarządzania w sposób bezpośredni lub pośredni poprzez zespół kompetencji zarządczych (w odniesieniu do przepływów zasobów: materialnych i towarzyszących im informacji), które są podporządkowane kształtowaniu i osiąganiu racjonalnych relacji w strukturze przepływów [Długosz J., 2000, ss. 82–84]. W ujęciu definicyjnym pojawiają się takie określenia jak: koordynacja działań, ich integracja, synchronizacja, działania systematyczne, minimalizacja kosztów oraz orientacja na klienta, które można niejako uznać za składowe konstytutywne logistyki. W tym kontekście logistyka oznacza proces integrowania zarządzania w ściśle określonym systemie przepływów (przedsiębiorstwo bądź łańcuchy dostaw) na bazie relacji, które zapewnią osiągnięcie wyznaczonych celów. Zarządzanie logistyczne to określona orientacja w zarządzaniu, oparta na specjalnym sposobie myślenia i na odmiennej filozofii postępowania

w stosunku do procesów przepływu dóbr w gospodarce [Kisperska-Moroń, Krzyżaniak 2009, s. 7].

Zarządzanie logistyczne to planowanie, wdrażanie i kontrola działalności związanych z przepływem dóbr, informacji i środków finansowych, tak w obrębie przedsiębiorstwa, jak i pomiędzy firmami, ogniwami łańcucha dostaw [Gołemska 1994, s. 52]. Charakter zarządzania logistycznego polega na przeniesieniu logistyki w sferę zarządzania strategicznego przedsiębiorstwem, co sprawi, że stanie się podstawową determinantą w podejmowaniu działań [Świerczek 2006, s. 30].

Podsumowując rozwój logistyki, można stwierdzić, że termin ten ulega różnorodnym reinterpretacjom w zależności od obszaru rozważań, przechodząc od strony stricte naukowej do praktycznej, od analizy wyłącznie jednego podmiotu gospodarczego do szerokiego znaczenia powiązań między przedsiębiorstwami. Pojawiające się definicje różniły się pod względem zakresu obejmowanych procesów fizycznego przepływu towarów, sposobu ich traktowania oraz interpretacji szczegółowych celów. Z drugiej strony, łącząc cechy wspólne definicji, uwzględniając ich historyczne pojawianie się, można pokusić się o wyznaczenie podstawowych trzech składowych, które zakreślają obszar znaczeniowy współczesnego rozumienia terminu logistyka. Po pierwsze, definicje podkreślają znaczenie logistyki w zakresie koordynacji zarówno w planowaniu, wdrażaniu, jak i kontrolowaniu procesów przepływu produktów oraz usług przy wykorzystaniu systemów informacyjnych. Po drugie, wskazują na przebieg procesów w ujęciu logistyki, które powinny być związane z takim przepływem zasobów, który zapewni właściwą obsługę klienta. Tak połączone działania spowodują umocnienie pozycji konkurencyjnej podmiotu gospodarczego. I wreszcie po trzecie, istotna z punktu widzenia przewagi konkurencyjnej jest integracja logistyczna. Dotyczy to głównie całościowego postrzegania tych procesów, aby części funkcjonalizacji np. zapasów czy produkcji nie powodowały ewidentnych nieprawidłowości w innych sferach działania przedsiębiorstwa.

3. Logistyka wobec innych nauk

Wykorzystanie potencjału innych dziedzin nauki w odniesieniu do logistyki jest twórcze pod warunkiem zastosowania kryteriów refleksyjności i dystansu. Refleksyjność oznacza, że przenoszone pojęcia, koncepcje i metody są adaptowane do specyfiki problemów logistycznych. Ważne jest również, aby nie były one transferowane w sposób mechaniczny, ani co gorsze spłycony. Istotne jest zrozumienie przenoszonej perspektywy oraz metodyki, która zazwyczaj jest związana ze specyfiką innych nauk.

Logistyka podlega wpływowi bardzo wielu dyscyplin szczegółowych. Przedstawione zestawienie najważniejszych źródeł wpływu nie odzwierciedla oczywiście wszystkich inspiracji. Najważniejsze obszary interdyscyplinarności logistyki, to dziedziny nauk technicznych, wojskowych oraz ekonomicznych, ze szczególnym uwzględnieniem dyscyplin funkcjonujących w ich ramach: nauk o zarządzaniu, towaroznawstwa, informatyki, finansów, inżynierii produkcji, nauk o obronności i bezpieczeństwie. Z tej perspektywy, w wymiarze praktycznym, logistyka, jako specjalizacja naukowa, wspiera działania przedsiębiorstw w następujących obszarach:

- marketingowym w zakresie obsługi klienta;
- inżynierskim, jako konfiguracja sieci logistycznej i dobór odpowiednich środków technicznych;
- ekonomicznym, jako weryfikacja efektywności ekonomicznej proponowanych rozwiązań;
- informatycznym, jako dobór narzędzi systemowych wspomagających procesy informacyjne oraz decyzyjne.

4. Demarkacja logistyki od innych obszarów nauki

Wobec kwestii demarkacji logistyki wyróżnić można dwa sprzeczne podejścia. Pierwsze będzie wiązało się z postulowaniem, jak najbardziej rozłącznego i precyzyjnego rozdziału od innych nauk i nazwałbym je stanowiskiem silnej dystynkcji. Drugie ujęcie, określone, jako stanowisko

słabej dystynkcji, będzie opierało się na założeniu nierozłączności wielu problemów z innymi naukami technicznymi, wojskowymi, ekonomicznymi i matematycznymi. Opowiadam się tutaj jednoznacznie za stanowiskiem słabej dystynkcji uznając, że demarkacja problemów logistycznych i ulokowanie ich w obszarze zainteresowań jednej dziedziny naukowej jest bardzo problematyczne. Wiele problemów logistycznych przynależy jednocześnie do pola nauk o zarządzaniu, nauk technicznych oraz nauk wojskowych i trzeba się z tą interdyscyplinarnością pogodzić.

Trudno wskazać jednoznacznie na wykryształizowany przedmiot logistyki, który będzie zasadniczo odmienny od innych nauk. Narzucające się trywialne określenie, że chodzi o badanie naukowych i praktycznych aspektów logistyki, jako specjalizacji naukowej będącej swego rodzaju integratorem kilku dziedzin naukowych, pozostaje w mocy. Argument metodologiczny to poszukiwanie swoistych metod wypracowanych przez daną dyscyplinę i adekwatnych przede wszystkim z punktu widzenia jej przedmiotu badań i stosowanego względu badawczego ma w przypadku logistyki mniejsze zastosowanie. Interdyscyplinarność logistyki powoduje, iż powinna ona czerpać z szeregu metod i osiągnięć wypracowanych przez dziedziny naukowe leżące u podstaw logistyki.

Argument instytucjonalny wreszcie to stwierdzenie, że logistyka odznacza się odrębnością, ponieważ stworzyła własne instytucje akademickie, które są społecznym odzwierciedleniem stopnia rozwoju dyscypliny naukowej. Rzeczywiście wskazać można na rozwój szkół biznesu, owocujący znaczną liczbą absolwentów i studentów programów zarządzania. W latach 2010-2011 liczba szkół wyższych w Polsce kształcących logistyków wzrosła do 110, przy czym w ostatnich dwóch latach dynamika wzrostu ilości tych szkół wyraźnie osłabła [Fechner, Szyszka 2012, s. 163]. Również tempo rozwoju kadry akademickiej specjalizującej się w logistyce jest znaczące. Jednak, jeżeli próbujemy zagłębić się w tożsamość zarówno teoretyka, jak i praktyka logistyki to zauważymy, że jest ona rozmyta. Z jednej strony mamy do czynienia z napływem specjalistów z różnych dziedzin, którzy przez pewien czas specjalizują się w problemach logistyki przeważnie znajdujących się na pograniczu różnych dyscyplin.

Problemy z instytucjonalnym określeniem granic logistyki znajdują również odbicie w kwestiach polityki naukowej. W Polsce słynne stały się w środowisku akademickim spory o zatwierdzenie stopnia doktora habilitowanego i doktora, które zdaniem części członków kolektywów naukowych nie należały do danej dyscypliny. Wydaje się jednak, że te wszystkie problemy instytucjonalne są tylko konsekwencją immanentnej cechy logistyki, a mianowicie przenikania się jej przedmiotu badań, stosowanych metod i względu badawczego z wieloma innymi naukami. Nie zdołamy zatem odwrócić problemu i doprecyzować przedmiotu i miejsca w sensie instytucjonalnym pozostawiając rozmyte kategorie epistemologiczne.

Patrząc z punktu widzenia argumentacji natury poznawczej (ontologicznej, epistemologicznej i metodologicznej) oraz instytucjonalnej wydaje się, że stanowisko słabej dystynkcji jest bardziej uzasadnione. Oznacza to, że wiele problemów ważnych będzie równie istotne z punktu widzenia innych nauk a metodyka i взгляд badawczy będą bardzo interdyscyplinarne.

Tabela 3. Stanowisko silnej dystynkcji versus słabej dystynkcji logistyki

Kryterium	Stanowisko silnej dystynkcji	Stanowisko słabej dystynkcji
Epistemologiczne	Kategorie poznawcze wyłącznie specyficzne dla logistyki	Kategorie poznawcze wspólne z innymi naukami technicznymi, społecznymi i wojskowymi
Metodologiczne	Metody swoiste dla logistyki	Metody logistyki zaczerpnięte z różnych nauk
Instytucjonalne	Silna tożsamość akademicka i zawodowa wyraźnie odrębna od innych nauk	Interdyscyplinarna tożsamość akademicka i zawodowa wskazująca na pewne odrębności logistyki, ale i wyraźne krzyżowanie się problematyki i kompetencji z innymi naukami

Źródło: opracowanie własne.

5. Podsumowanie

Reasumując, problem demarkacji w zarządzaniu rozstrzygnąć można przez wskazanie swoistości przedmiotu badań, jego częściowej rozłączności w stosunku do innych dyscyplin oraz instytucjonalnej jedności i odrębności logistyki. Być może jest to permanentna cecha tej dyscypliny i może warto ją rozwijać w kierunku takiego pluralizmu epistemologicznego. Wydaje się, iż otwarte podejście do problemów logistycznych pozwala na wykorzystywanie różnych, czasem nawet sprzecznych albo niewspółmiernych idei i koncepcji, które jednak wzbogacają naszą wiedzę o świecie organizacji.

Poruszając się pomiędzy Scyllą ścisłej demarkacji dyscyplin a Charibdą interdyscyplinarności problemów logistycznych proponuję:

- 1) podjęcie szerszej refleksji i dyskusji o tożsamości logistyki w środowisku akademickim;
- 2) zaakceptowanie płynności granic logistyki i nachodzenie się pól badawczych różnych dyscyplin;
- 3) tworzenie kryteriów oceny jakości badań naukowych w obrębie problemów badawczych, a nie tylko dyscyplin naukowych;
- 4) wypracowywanie kryteriów oceny jakości interdyscyplinarnych badań naukowych oraz interdyscyplinarnego dorobku naukowego.

Bibliografia

- Blaik P., (2010), *Logistyka. Koncepcja zintegrowanego zarządzania*, PWE, Warszawa.
- Długosz J., (2000), *Relacyjno-jakościowa koncepcja logistyki w zarządzaniu*, AE, Poznań.
- Dobrzyński M., (1999), *Logistyka*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Fechner I., Szyszka G. (red.), (2012), *Logistyka w Polsce*, Biblioteka Logistyka, Poznań.
- Gołemska E. (red.), (2004), *Kompendium wiedzy o logistyce*, PWN, Warszawa.
- Gołemska E., (1994), *Logistyka jako zarządzanie łańcuchem dostaw*, AE, Poznań.
- Kisperska-Moroń D., Krzyżaniak S., (2009), *Logistyka*, Biblioteka Logistyka, Poznań.
- Rutkowski K., (1993), *Czas logistyki*, „Businessman” nr 3.
- Skowronek Cz., Sarjusz-Wolski Z., (2008), *Logistyka w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa.
- Świerczek A., (2006), *Teoretyczne podstawy koncepcji zarządzania logistycznego - próba syntezy* (cz. 2), „Logistyka” nr 4.